
Az elmúlt három hónapban kollégáink közül többen is részt vettek munkánkat segítő, „tapasztalatszerző” rendezvényen – akár előadóként is. Áprilisban ismét „Szomszédoltunk” a Ráday Gyűjtemény és az Evangélikus Országos Könyvtár kollégái kalauzolásával, akik nemcsak gyűjteményüket mutatták be, hanem intézményeikben folyó tudományos, kutató munkájukról is beszámoltak. Május elején szakmai napot tartottunk az antikváriumok sokunk által talán nem is annyira ismert világáról – a kollégák visszajelzései és az ott megtapasztalt „hangulat” alapján - sikerrel. Reméljük, az alábbi írások között mindenki talál számára érdekeset, új információt hordozót, amely hasznos lehet hétköznapi munkája során.

Török Beáta

**Muzeális kötetek őrzése és szolgáltatása a könyvtárakban -
Szakmai nap a szegedi Somogyi-könyvtárban, a 125 éves Somogyi
Károly Városi és Megyei Könyvtár és a MKE Társadalomtudományi
Szekció szervezésében
Szeged, 2006. április 5.**

A szakmai nap első részében, **Szivi Józsefné** (MKE TTsz) elnökletével, beszámolók hangzottak el „Az írott kulturális örökség megőrzése – nemzeti feladat európai kerek között” címmel tartott nemzetközi konferenciáról (Lipcse, 2006. március 13-15)¹. A lipcsei konferencia előadásai a nemzeti kulturális örökség megőrzése szempontjából kiemelkedően fontos kérdésekkel foglalkoztak: a digitalizálással és a dokumentumok tömeges savtalanításával. Mindkettő a hosszú távú megőrzést szolgálja. (Nemcsak a könyvek fizikai példányait kell megőriznünk, hanem a szoftverek és hardverek gyors változása miatt veszélyeztetett digitális tartalmakat is. A szolgáltatás szempontjából: ha a könyveket digitalizáljuk, ezzel az eredeti példányokat kímélhetjük meg a használati ártalmaktól stb.) Mind a feladat, mind a megvalósításához szükséges pénzösszeg olyan hatalmas, hogy minden országnak ki kell dolgoznia egy olyan nemzeti stratégiát, amely később beilleszthető az európai örökség megőrzésének programjába is.

Dippold Péter (OSZK) a különböző nemzeti megőrzési stratégiák általános jellemzőit ismertette, ill. hasonlította össze, érintette a szervezeti keretek, a nyilvántartások, az adatbázisok felépítésének a szükségességét, vázolta néhány európai ország, ill. az OSZK állományvédelmi programját. Így például Hollandiában 1996-ban felmérést készítettek a savas papíron található dokumentumok mennyiségéről és minőségéről (kb. a dokumentumok 25%-a, kb. 10 millió dokumentum vár savtalanításra). A holland állományőrzési tervek szerint minden dokumentumnak legalább egy példányát savtalanítják, restaurálják, mikrofilmezik, digitalizálják már évek óta. Magyarországon is a tervezést [ld. a 2005. szeptember 15-ei Országos Könyvtári Digitalizálási Tervet (2007-2013) - digitalizálás, digitális objektumok begyűjtése, hosszú távú megőrzés, feldolgozás és közzététel elvi kérdései] egyre inkább a konkrét, gyakorlati kérdések megoldásának kell követnie.

¹ Kiegészítő információk a lipcsei konferenciáról, internetes adatbázisok elérésének lehetőségeiről a Hírlevél utolsó lapjain olvashatók.

Hubert Gabriella (EOK) a kisebb, de jelentős muzeális állománnyal rendelkező könyvtárak szempontjából értékelte a lipcsei konferencián hallottakat. A legkisebb egységekben is szükséges a megőrzési stratégia kidolgozása. Példákkal illusztrálta, hogy a lipcsei konferencián gyakran emlegetett „együttműködés”, „a prioritások meghatározása” hogyan valósulhat meg a különböző gyűjtemények gyakorlatában. Hamarosan az interneten is hozzáférhetővé teszi azokat az URL-címeket, amelyek tájékoztatnak az Európában folyó digitalizálási tervezetekről. Utalt az EKE keretében végzett informatikai felmérésekre (ld. Baranya Péter és Kövécs Ildikó tanulmányát, Könyvtári Levelező/Lap, 2005/5-6. sz.). Hírt adott az EKE Gyűjteményi Csoportjában folyó digitalizálási felmérésről, ill. a nyilvántartás felépítésének elkezdéséről.

Keveházi Katalin (Szeged, Egyetemi Könyvtár) összefoglalta a lipcsei konferencia főbb témáit (nemzeti állományvédelmi stratégiák, a fizikai megőrzés lehetőségei: digitalizálás, savtalanítás, restaurálás) és az alapelveket (együttműködés, országos szinten való gondolkodás, az írásos örökség megőrzése egyben a hozzáférést is jelenti). Utalt a már megvalósult eredményekre, így pl. az EROMM-ra, a mikrofilm- és digitális-másolat katalógusra (<http://www.eromm.org>). Bemutatta a magyar régi könyves adatbázist, a folyamatosan épülő MOKKA-R-t (<http://www.eruditio.hu/mokka-r>). A Muzeális Könyvtári Dokumentumok Nyilvántartása szintén a MOKKA-R keretében valósulhat meg (<http://www.eruditio.hu/lectio/mkdny>).

Szókefalvi–Nagy Erzsébet (Szeged, Somogyi Könyvtár), elsősorban német példák alapján, a hatékonyabb érdekérvényesítésre figyelmeztetett. Nemcsak az ajánlásokat kell állami szinten megfogalmazni, hanem egy olyan szakértői tanácsnak is kellene működnie, amely segítséget nyújthatna az egyes könyvtárak napi állományvédelmi munkájához. El kell érni, hogy a kulturális örökség megőrzése nemzeti közüggé váljék. A nemzeti összefogásnak szomorú, de mégis felemelő példaként utalt a weimari Herzogin Anna Amalia Bibliothek 2004. szeptemberi égisére.

Kastaly Beatrix (OSZK) beszámolója a lipcsei konferencia egyik központi témájához, az 1850 utáni savas papírú könyvek megmentéséhez kapcsolódott. Ismertette a tömeges savtalanítási eljárások főbb jellemzőit, ill. azok gépi hátterét. Magyarországon, reményei szerint, a közeljövőben szintén beszereznek egy olyan készüléket, amely alkalmas a könyvek tömeges savtalanítására. Felidézte az ODR-könyvtárakban végzett 2003-as állományvédelmi felmérést. A szakmai nap résztvevői a lipcsei prospektusok segítségével is betekintheznek a különböző eljárásokba.

A délelőtti utolsó előadásában **Rácz Ágnes** (OSZK) ismertette és értelmezte a NKÖM *Muzeális könyvtári dokumentumok kezelésével és nyilvántartásával kapcsolatos szabályok* c. rendeletét (22/2005, Magyar Közlöny, 2005, 101. sz.). Kiemelte azokat a pontokat, amelyek eltérnek a korábbi szabályozástól. Így pl. a Magyarországon megjelent dokumentumok esetében muzeálissá váltak az 1801-1850 között nyomtatottak is, s ezáltal jelentősen megnőnek az egyes könyvtárak kezeléssel kapcsolatos kötelezettségei; minden könyvtárnak el kell készíteni saját szabályzatát a muzeális dokumentumok kezeléséről etc. A könyvtárosok már több fórumon megismerkedhettek a szöveggel. Érdeemes lenne az EKE legközelebbi közgyűlésén,

kerekasztal beszélgetés keretében, megvitatni, hogy az egyes egyházi könyvtárakban milyen nehézségeket jelent a rendelet végrehajtása, ill. milyen megoldások lehetségesek.

A délután folyamán, **Villám Judit** (MKE TTSz) vezetésével, a résztvevők kerekasztal beszélgetést folytattak az elhangzott előadásokon érintett kérdésekről, a digitalizálásról és az állományvédelemről. Az élénk eszmecserében főleg a napi problémák kerültek az előtérbe. Szerkesztetlenül álljon itt néhány érintett téma: digitalizálási és nyilvántartási munka az OSZK-ban (Káldos János ismertetése); NDA; a digitalizálással kapcsolatos, és 2007-től működő ún. regionális kompetencia központok (digitalizálás és nyilvántartás, szabványok közvetítése; fórum); a xerox helyett előtérbe kerülő digitalizált másolatok szolgáltatása; bejelentési kötelezettség a MOKKA-R nyilvántartási űrlapján keresztül; egymást átfedő digitalizálási munkák kiküszöbölése; a megőrzés, a lopások megelőzésének lehetséges útjai; savtalanítás és restaurálás anyagi háttere az egyes könyvtárakban; The European Library (<http://www.theeuropeanlibrary.org/portal>);

TEL-ME-MOR (<http://www.oszk.hu/telmemor>);

MINERVA/MICHAEL (<http://www.michael-culture.org>); példaként: a német könyvtárosok és levéltárosok állománymegőrzéssel kapcsolatos kommunikációját internetes fórum segíti (<http://www.forum-bestandserhaltung.de>).

Külön köszönet illeti a Somogyi Károly Városi és Megyei Könyvtár munkatársait, akik az MKE Társadalomtudományi Szekciójának segítségével földi javakkal is vendégül látták a szakmai nap résztvevőit, és igazgatónőjét, **Szókefalvi-Nagy Erzsébetet**, akinek szakszerű vezetésével bejárhattuk a Somogyi Könyvtár termeit, s megismerkedhettünk a könyvtárban folyó állományvédelmi munkákkal.

H. Hubert Gabriella
Evangélikus Országos Könyvtár

Újabb „Szomszédolás” **2006. április 27.**

A sikeres „Szomszédolás” programsorozat újabb két helyszíne a **Ráday Könyvtár** és az **Evangélikus Országos Könyvtár** volt Budapesten.

A **Ráday Könyvtár**ban a Biblia Múzeum megtekintésével kezdődött a program. A különböző korokból származó és különböző nyelveken írt Bibliákon kívül ez az ízlésesen kialakított kiállítás többről szólt, mint a könyvekről. Régészeti leletek, magyarázó szövegek, térképek tették szemléletessé a Biblia világában való eligazodást. A tájékozódást tovább segítette, és ismereteinket bővítette **Tímár Gabriella** lelkipásztor kalauzolója és **Németh Pál** lelkipásztor előadása a bibliafordításokról.

Ezt követően az előadóteremmé alakított olvasóteremben **Berecz Ágnes** gyűjteményigazgató tájékoztatást adott a gyűjtemények történetéről, majd a könyvtár dolgozóitól hallhattunk érdekes előadásokat a Gyűjteményre épülő saját kutatásaikról. **Ladányi Sándorné Kozma Borbála** könyvtáros, lelkipásztor,